

UZASADNIENIE

Jednym z fundamentalnych aspektów funkcjonowania państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa i zagwarantowanie porządku publicznego jego mieszkańcom. Wyrazem powyższego jest wpisanie do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa obywateli, jako jednego z podstawowych zadań państwa, poza strzeżeniem niepodległości i nienaruszalności terytorium, zapewnieniem wolności i praw człowieka i obywatela, strzeżeniem dziedzictwa narodowego oraz zapewnieniem ochrony środowiska (art. 5 Konstytucji RP).

Konstytucja RP wskazuje wprost, że Rada Ministrów zobowiązana jest do zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz porządku publicznego (art. 146 ust. 4 pkt 7 Konstytucji RP). Jednak bezpieczeństwo na poziomie lokalnym w znacznej mierze zależne jest od skutecznej współpracy właściwych organów państwa z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi.

W związku z powyższym od 2007 r. w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji realizowany był *Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej*, którego głównym celem było wspieranie szeroko rozumianych działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych. W sumie w latach 2007-2024 przyznano łącznie dofinansowanie dla 1217 projektów na kwotę blisko 90 010 291 zł.

Z perspektywy 17 lat obowiązywania Programu należy stwierdzić, że dzięki realizacji projektów, dofinansowanych w ramach ogłaszanych co roku konkursów (naborów), udało się zainicjować współpracę lokalnych podmiotów, które przygotowując wspólne przedsięwzięcia, przeprowadziły różnego rodzaju inicjatywy mające na celu poprawę różnych aspektów bezpieczeństwa na swoim terenie.

Opracowanie nowego dokumentu jest podyktowane wpływem perspektywy czasowej, na którą został ustanowiony *Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej na lata 2022-2024*.

Mając na uwadze powyższe, w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa w różnych sferach życia społecznego, gospodarczego i kulturowego podjęto decyzję o kontynuacji programu, którego cel główny został określony jako *poprawa stanu bezpieczeństwa w miejscach publicznych i podnoszenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców*. Cel ten realizowany będzie przez 2 cele szczegółowe:

- cel nr 1: *Wzrost wiedzy oraz umiejętności na temat identyfikacji zagrożeń bezpieczeństwa i sposobów zapobiegania im w różnych sferach życia społecznego i gospodarczego*
- cel nr 2: *Kształtowanie bezpiecznych przestrzeni w miejscach publicznych*.

Biorąc powyższe pod uwagę należy wskazać, że w ramach celu nr 1 realizowane będą działania z zakresu wsparcia inicjatyw lokalnych dotyczących bezpieczeństwa i porządku publicznego np. działania profilaktyczno-edukacyjne w zakresie budowania poczucia bezpieczeństwa w społecznościach lokalnych m.in. przez:

1. *propagowanie aktywnego i bezpiecznego stylu życia*
2. *tworzenie, rozwijanie i doskonalenie kompetencji społecznych w zakresie cyberbezpieczeństwa*
3. *kształtowanie pożądanых postaw obywatelskich, społecznych i etycznych*
4. *propagowanie kultury bezpieczeństwa ruchu drogowego*
5. *profilaktyka w zakresie oszustw na szkodę osób i podmiotów gospodarczych – wypracowanie dobrych praktyk*.

Natomiast cel nr 2 będzie miał charakter inwestycyjny i odnosi się do:

1. *budowy/modernizacji dróg/przejeżdżalnic dla pieszych*
2. *budowy/modernizacji monitoringu wizyjnego w przestrzeni publicznej*

Z roku na rok odnotowuje się wzrost liczby nieletnich sprawców przestępstw – narkotyki, kradzieże, alkohol, bójki to jedne z niechlubnych zajęć dzisiejszej młodzieży. Przystępczość nieletnich jest jednym z najbardziej nagłośnieńnych zjawisk społecznych w ostatnim czasie – w szczególności odkąd zjawisko to przeniosło się do cyberprzestrzeni, gdzie niejednokrotnie ofiara przemocy staje się także obiektem hejtu. Obszar nr 1 skupia się na diagnozie i eliminacji przystępczości i zachowań aspołecznych (uzależnienia od środków psychoaktywnych i internetu, samobójstwa) dzieci i młodzieży przez m.in. zaangażowanie ich w sport oraz bezpieczne i aktywne spędzanie wolnego czasu. Obszar ten swoim zainteresowaniem obejmuje także rodziców, poprzez działania wspierające w zakresie radzenia sobie ze współczesnymi zagrożeniami bezpieczeństwa dla dzieci i młodzieży. Działania wpisujące się w obszar nr 1, to także promowanie idei bezpiecznych zachowań podczas letniego i zimowego wypoczynku (bezpieczeństwo nad wodą i w górach) oraz w zakresie bezpieczeństwa w sezonie grzewczym, co w istotny sposób łączy się z obszarem nr 3 w zakresie szkoleń z udzielania pierwszej pomocy.

Obszar nr 2 stanowi największe wyzwanie dzisiejszych czasów. To internet i sieć komórkowa stały się jednym z najpopularniejszych wśród młodzieży mediów i są przez nich postrzegane, jako ulubiona forma spędzania wolnego czasu, nauki, komunikowania się oraz poszukiwania informacji. To internet jest dziś środowiskiem, w którym młodzi ludzie mogą zaspokajać swoje potrzeby społeczne związane z przynależnością do grupy rówieśniczej, a zadaniem dorosłych jest umiejętne tłumaczenie otaczającego świata i wskazywanie zarówno szans, jak i zagrożeń, z jakimi wiąże się funkcjonowanie w wirtualnej rzeczywistości. Nowe technologie stały się narzędziem agresji i przemocy, nie tylko wobec dzieci i młodzieży, ale też wobec wszystkich grup wiekowych. Cyberbullying, rozpowszechnianie plotek i oszczerstw, kradzież tożsamości, mowa nienawiści, to dzisiejsze zachowania przemocowe, które przeniosły się ze szkolnych korytarzy i ulic do sieci wirtualnej. To internet jest dziś miejscem rozpowszechniania o zasięgu globalnym retoryki i ideologii powodujących podziały oraz zagrażających pokojowi. Dlatego tak ważna będzie edukacja medialna, jako forma przeciwdziałania cyberprzemocy. Istotne jest rozwijanie kompetencji społecznych dzieci i młodzieży, dzięki którym zmniejszy się poczucie bezkarności działania w środowisku online. W ramach tego obszaru mają być także opracowane poradniki – dobre praktyki, jak również procedury postępowania z ofiarą cyberprzemocy/cyberprzestępstwa.

W ramach obszaru nr 3 planuje się realizację działań z zakresu edukacji w sytuacjach zagrożenia kryzysowego, w tym szkolenia z obrony cywilnej, pierwszej pomocy i powszechnej samoobrony, co z perspektywy aktualnej sytuacji geopolitycznej w regionie, w tym zbrojnego ataku na Ukrainę (24 lutego 2022 r.) oraz działań hybrydowych ze strony Rosji i Białorusi, stanowi dodatkowe wyzwanie dla współczesnej edukacji. Działania w ramach przedmiotowego obszaru mają się także skupiać na podniesieniu wiedzy i świadomości prawnej obywateli, z uwzględnieniem cudzoziemców, w zakresie odpowiedzialności karnej za naruszenia norm prawnych (np. odpowiedzialność za szkody w mieniu, przestępstwa związane z wykorzystaniem sieci internet, przestępstwa związane z przemocą rówieśniczą). W założeniu obszar nr 3 ma także obejmować działania z zakresu zapobiegania radykalizacji, przestępstwom z nienawiści i przejawom mowy nienawiści, dyskryminacji i cyberprzemocy.

Z uwagi na znaczący wzrost liczby wypadków drogowych istotnie jest wzmożenie działań prewencyjno-profilaktycznych wobec wszystkich uczestników ruchu drogowego. Obszar nr 4 Programu skupia się na edukacji i profilaktyce w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego. Działania te planuje się skierować do wszystkich uczestników drogowego we wszystkich grupach wiekowych. Działania te mają na celu

popularyzowanie przepisów ruchu drogowego wśród wszystkich użytkowników ruchu drogowego, doskonalenie technik jazdy (np. kursy na kartę rowerową), kształtowania świadomego i kulturalnego uczestnika ruchu drogowego respektującego prawo i szanującego prawa innych uczestników ruchu drogowego.

Obszar nr 5 ma na celu podejmowanie działań profilaktycznych i wymianę wiedzy i doświadczeń w zakresie oszustw na szkodę osób i podmiotów gospodarczych (małych/średnich przedsiębiorstw). Celem tego obszaru jest także wypracowanie dobrych praktyk, czyli skutecznych mechanizmów przeciwdziałania przestępczości gospodarczej, a w szczególności oszustw ekonomicznych (np. oszustwo na wnuczka, oszustwo nigeryjskie, oszustwo na BLIK, oszustwo metodą na 200 zł), co można osiągnąć przez bezpośrednią współpracę pomiędzy organami ścigania a innymi podmiotami, w tym administracją publiczną i organizacjami przedstawicielskimi reprezentującymi interesy podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w branżach najbardziej narażonych na działalność przestępczą. Współpraca ta może dotyczyć w szczególności identyfikacji zagrożeń, wymiany informacji i doświadczeń czy profilaktyki społecznej.

Obszary nr 6 i 7 to działania inwestycyjne mające na celu budowanie bezpiecznych przestrzeni. Jednakże mając na względzie doświadczenia z IV edycji Programu, zasadne jest wprowadzenie w procedurze składania projektów w ramach celu nr 2 wymogu wykonania audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego (pieszego) i przestrzeni miejskiej w miejscu planowanej inwestycji ubiegającej się o dofinansowanie. W szczególności w zakresie modernizacji przejść dla pieszych, projekt powinien obejmować charakterystykę miejsca i oznakowanie przejścia dla pieszych, ze szczególnym uwzględnieniem wniosków wynikających z audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego, a także potrzeb i charakteru ruchu pieszego, zawierającego również wskazanie i ocenę zasadności zastosowania rozwiązań alternatywnych, a także być zgodny z wytycznymi projektowania infrastruktury dla pieszych (WR-D-40) rekomendowanymi przez Ministra Infrastruktury.

Należy zauważyć, że obszary nr 1–5 zawierają elementy edukacji prawnej, która ma w istotny sposób podnieść wiedzę i doskonalić kompetencje społeczne, tym samym można stwierdzić, że zdiagnozowane przez MSWIA obszary i konieczne do podjęcia działania wzajemnie się uzupełniają.

Realizacja działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego podejmowanych w ramach Programu prowadzona będzie w ramach współdziałania ministra właściwego do spraw wewnętrznych, jako podmiotu wiodącego, wojewodów oraz, jako podmiotów współpracujących, jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Podmioty odpowiedzialne będą realizować działania określone w Programie zgodnie ze swoimi kompetencjami.

Na realizację Programu przewiduje się przeznaczyć ogółem 49 300 000,00 zł, po 12 235 000,00 zł na każdy rok realizacji Programu, z czego 48 000 000,00 zł pochodzi z rezerwy celowej.

Program nie stanowi programu wieloletniego w rozumieniu art. 136 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych* (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, z późn. zm.).

Koordynacja i monitorowanie realizacji Programu będzie dokonywane na dwóch poziomach.

Zadania wynikające z Programu na poziomie centralnym będzie koordynował minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, zwany dalej „Koordynatorem Programu”, w ramach sprawowania koordynacji i monitorowania Programu:

1. powołuje, w drodze zarządzenia, Zespół monitorujący do spraw realizacji *Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej*,

2. corocznie określa harmonogram realizacji programu, zasady naboru do konkursu na dofinansowanie projektów, w tym określa maksymalną wartość projektu, propozycję celów priorytetowych do dofinansowania w ramach celów szczegółowych, kryteria formalne i merytoryczne oceny projektów,
3. informuje wojewodów o rozpoczęciu naboru do konkursu na dofinansowanie projektów,
4. wybiera projekty w oparciu o kryteria merytoryczne spośród projektów wskazanych do dofinansowania przez wojewodów,
5. przekazuje wykaz projektów do dofinansowania z rezerwy celowej ministrowi właściwemu do spraw finansów oraz wojewodom.

Zadania wynikające z Programu na poziomie województwa koordynowane będą przez wojewodę. Wojewoda:

1. przekazuje do samorządów informacje o otwarciu naboru do konkursów na dofinansowanie projektów,
2. powołuje wojewódzki zespół ds. wdrażania, koordynacji i naboru wniosków, w skład którego poza przedstawicielami wojewody, wchodzi przedstawiciele Policji i Państwowej Straży Pożarnej oraz w zależności od zakresu tematycznego projektów – przedstawiciele Straży Granicznej,
3. ocenia projekty w oparciu o kryteria określone przez Koordynatora Programu, w tym dokonuje oceny projektów w oparciu o kryteria formalne,
4. przekazuje Koordynatorowi Programu wykaz rekomendowanych projektów zgłoszonych do dofinansowania,
5. koordynuje program na poziomie lokalnym,
6. zapewnia obieg informacji pomiędzy Koordynatorem Programu a podmiotami współpracującymi na poziomie lokalnym,
7. monitoruje osiągnięcia celów programu na obszarze województwa i przygotowanie rocznego sprawozdania z realizacji programu.

Monitorowanie osiągnięcia celów szczegółowych programu będzie prowadzone na szczeblu wojewódzkim. Podmiot realizujący dany projekt będzie zobowiązany do dokonania oceny jego efektywności z perspektywy bezpieczeństwa. Sposób przeprowadzania oceny będzie zależny od specyfiki danego projektu i może on polegać np. na badaniu opinii społecznej czy społecznej percepcji zagrożeń ze strony adresatów projektów, bądź uzyskaniu informacji od właściwych służb w zakresie dynamiki zagrożeń na danym terenie. Efektem przeprowadzonego monitoringu będzie opracowanie rocznego sprawozdania z realizacji projektów, które zostanie przedłożone do Koordynatora Programu w terminie do końca lutego. Następnie dane ze szczebla wojewódzkiego będą weryfikowane pod względem poziomu osiągnięcia celów szczegółowych założonych w projektach, które uzyskały dofinansowanie w ramach programu.

Sprawozdanie wojewody stanowić będzie wkład do rocznego Raportu postępu realizacji „Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej na lata 2025-2028” w danym roku sprawozdawczym.

Program będzie podlegał corocznym badaniom ewaluacyjnym w zakresie efektów realizacji programu.

Koordynator Programu corocznie opracuje raport z postępu jego realizacji, który będzie przedkładany wraz z wynikami badań ewaluacyjnych w terminie do dnia 30 czerwca następującego po roku

stanowiącym okres sprawozdawczy do przyjęcia Radzie Ministrów. Raport z postępu za ostatni rok obowiązywania programu będzie uwzględniał podsumowanie całości edycji.

Projekt będzie konsultowany z wojewodami i Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego, w ramach której stroną samorządową reprezentują przedstawiciele Związku Gmin Wiejskich RP, Związku Województw RP, Związku Miast Polskich, Unii Metropolii Polskich, Unii Miasteczek Polskich, Związek Powiatów Polskich.

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zgodnie z uchwałą nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806) oraz stosownie do wymogów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbgingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248).

Informacje o konsultacjach podane będą do wiadomości w dzienniku ogólnopolskim.

Całość konsultacji zostanie oparta na regulacjach wynikających z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Jednocześnie w toku konsultacji publicznych projekt zostanie skierowany do zaopiniowania przez przedstawicieli organizacji pozarządowych na forum Rady Działalności Pożytku Publicznego.

Projektowana uchwała nie wymaga przedłożenia organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia, o której mowa w art. 27 ust. 4 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. - Regulamin pracy Rady Ministrów.

Projekt będzie przedłożony ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego w celu wydania opinii dotyczącej zgodności ze średniookresową strategią rozwoju kraju oraz z zakresem określonym w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324 i 862).